

1

UVOD

Navdih za to knjigo sem dobil, ko sem prebral spomine Miloša Vauhnikarja: PE-FAU in XX. stoletje.

Spoznal sem, da si lahko znanje o pomembnih zgodovinskih dogodkih zelo utrdimo, če (s)poznamo tudi ozadje, podrobnosti in udeležence na vseh ravneh. Po navadi nas zgodovine učijo le skozi dogodke in oblikovalce na najvišji ravni, kot na primer »General Maister je zavzel Maribor ...« Meni pa je šele Vauhnikarjev opis dogajanja na nižji ravni omogočil razumevanje, kako je Maisterju uspelo s tako skromnimi sredstvi doseči tako velik uspeh.

Kar nekaj knjig je že napisanih (pa še premalo) in nekaj jih še bo, v katerih je (bo) sistematično opisano obdobje slovenske pomladi, zato jaz nimam niti najmanjše ambicije niti sposobnosti (za to so najboljši zgodovinarji), da bi kar koli prikazoval v urejenem časovnem zaporedju in se dotikal področij, kjer sam nisem bil udeležen ter informiran »iz prve roke«.

Dodajati nameravam le spomine na svoj skromni prispevek k projektu, ki se je izkazal za najbolj veličastnega v vsej slovenski zgodovini: izgradnji (in obrambi) prve samostojne slovenske države. Nisem bil ravno »na vrhu« politike v tem obdobju, bil pa sem »blizu vrha« in se zato čutim usposobljenega, da tudi kaj pokomentiram ali pojasnim, kar morda drugi pisci naše zgodovine sicer ne bi (z)vedeli. Že vnaprej zato zavračam morebitne očitke o ne-objektivnem pristopu: seveda – gre za (izrazito subjektivne) moje spomine in ocene takratnega dogajanja.

Kot je možno sklepati iz naslova te knjige, me je dogajanje v času slovenske pomladi popolnoma pritegnilo, navdihnilo, okupiralo in prevzelo, tako da na določen način predstavlja osrednje obdobje mojega življenja. Nisem se pretvarjal, ko sem, na zgražanje ter posmeh številnih, predvsem levih kolegov, v Skupščini Republike Slovenije - izjavil, da bi »dal tudi življenje za svobodno Slovenijo«. Takrat, v najbolj kritičnih dnevih, sem to dejansko tudi čutil! Resnici na ljubo je treba dodati, da sem bil tedaj še samski in da bi česa takega ne mogel reči, če bi (že tedaj) imel svoje otroke ...

Kot je razvidno tudi iz obsega mojega arhiva, so tri področja, kjer lahko prihodnjim zgodovinarjem podam nekaj koristnih spominov: stranka SDZ, Demos in Skupščina RS. In prav ta poglavja so tudi najbolj zanimiva v tej knjigi.

Ker sem imel zelo zanimivo življenje tudi že pred obdobjem slovenske pomladi in tudi še kasneje, pa se mi je zdelo vredno zapisati tudi še marsikatero drugo, ne samo politične spomine, ali vsaj dodati slike ter dokumente, ki odražajo duh tedanjega časa.

Ta knjiga ni za tiste, ki še nič ne vedo o slovenski pomladi in naj si zato rajši najdejo kakšen drug »učbenik« s sistematičnim opisom dogodkov. Knjiga je bolj namenjena tistim, ki že veliko vedo o slovenski pomladi, pa bi radi izvedeli še več, bolj podrobno in dobili tudi kakšne dokaze za svoje dosedanje

vedenje. Čeprav bralec ne bo dobil posebno novih podatkov o dogajanjih med slovensko pomladjo, pa jih bo, upam, lahko morda bolje razumel.

Primer za problematiko, ki doslej v slovenski javnosti ni bila dovolj obravnavana, je dejstvo, da so se še dolgo po formalni ukinitvi Demosa, prav na njegovi podlagi povezovale in sodelovale (pogojno) desne stranke: SLS, SKD, ND in »Grosova« Liberalna stranka. To je trajalo predvsem toliko časa, kot je bila še možnost sprejetja kombiniranega volilnega sistema. V tem primeru (ali v primeru večinskega sistema), bi med seboj te »desne stranke« brez dvoma sklenile tesno predvolilno koalicijo – za to so že pripravljale skupne osnove in programe!

Morda se bo kakšnemu bralcu zdelo, da je v knjigi preveč gradiva in poudarka glede stranke Narodnih demokratov kot nadaljevalki »prve prave stranke« SDZ. Pa vendar sem toliko tega vključil zato, ker je bila ta stopnja v obdobju slovenske demokratizacije doslej nesorazmerno »zanemarjena«, seveda predvsem po zaslugi prevladujočih medijev (pa tudi zgodovinarjev), ki so (še vse doslej) prikazovali ponarejeno sliko slovenske politične desnice. Narodni demokrati smo z volitvami 1992 res praktično izginili iz relevantne slovenske politične scene ... S tem pa je izginilo tudi odločno prizadevanje po boljšem volilnem sistemu, ki bi stimuliral nadaljnje povezovanje desnih strank v smeri »malega Demosa«

ter predvsem tudi usodno zavlačevanje z uspešno tranzicijo po zgledu drugih nekdanjih komunističnih držav.

Morda se bo odslej več ljudi zavedalo, kako usoden je bil »poraz« Narodnih demokratov na volitvah leta 1992 za celotno politično sliko in nadaljnji razvoj Slovenije! Če ne bi uspel trik starih sil s (prvo) hitro ustanovljeno stranko bivšega sodelavca Udbe in bi namesto populistične Slovenske nacionalne stranke v Državni zbor prišli Narodni demokrati, bi desno usmerjene, pomladne stranke, lahko prevzele oblast in nadaljevale, kar je začel Demos!

Ker ta knjiga nima nobenih ambicij kakršnega koli »učbenika« ali sistematičnega prikaza slovenske pomladi, temveč je le moj skromni prispevek, ki ga bodo morda koristno uporabili prihodnji zgodovinarji, ko bodo pisali naslednje zgodovinske knjige, sem vključil veliko takšnih svojih prispevkov, ki odražajo duh časa, kot na primer v obdobju predvolilne »borbe« ob prvih svobodnih volitvah. Bralec torej pred seboj nima kakšnega »objektivnega prikaza« slovenske pomladi, temveč, zavestno, moje subjektivno dožemanje dogajanj in izbor dogodkov, dokumentov ter fotografij, kjer sem bil na določen način »zraven«. Priznati pa bo treba, da je bilo to, posebno glede na moje funkcije predsednika zakonodajno-pravne komisije ter komisije za poslovniki, vodje poslanskega kluba ter podpredsednika, eden od

strank – kar široko in globoko!

Med vsemi številnimi vprašanji in težavami, s katerimi smo se srečevali, pa sem nekoliko več pozornosti posvetil dilemam, okoliščinam in postopkom v zvezi z volilno zakonodajo. Po uspešno izvedeni osamosvojitvi in obrambi nove države se je Slovenija leta 1992 znašla pred usodno odločitvijo – s kakšnim političnim sistemom naprej? Imela je dve glavni možnosti:

1. Izkoristiti zagon novih demokratičnih sil, združenih v Demosu, in v podobnem slogu nadaljevati odločno tranzicijo ter ostati na čelu držav, ki so se osvobodile polstoletne komunistične diktature. Odločno odpraviti vse negativnosti dolgoletnega izkrivljenega gospodarskega sistema, popraviti krivice, preprečiti divje lastninjenje in onemogočiti stare finančne lobije, podprte z indoktriniranimi mediji starih sil. Omogočiti volivcem, da ločijo med starimi in novimi političnimi strankami in se med njimi tudi jasno odločati.

ali

2. S pomočjo udbaško podtaknjenih »krtov« v vodstvih nekaterih Demosovih strank, doseči razpad te koalicije in pod krinko nove demokracije nadaljevati s starimi metodami in kadri, ohraniti številne privilegije na različnih področjih, ohranjati enobarvne vodilne medije,

nadaljevati z indoktrinacijo v javnem šolstvu. S pomočjo proporcionalnega volilnega sistema ohranjati veliko število strank, spodbuditi njihove medsebojne zdrahe ter pred vsakimi volitvami ustanovljati nove, in s tem begati volivce.

Tisti, ki smo že tedaj jasno videli ti dve možnosti, žal nismo uspeli v prepričevanju in zdaj, po dobrega četrtr stoletja, je že jasno, da je prevladala druga možnost. Materialni dokazi so v grafih, ki prikazujejo, kako je Slovenija izgubljala prednosti v razvoju in standardu pred drugimi vzhodnimi državami ...

Ob zasnovi knjige sem bil v dilemi tudi glede pristopa in tehnike. Lahko bi se prilagodil in naredil nekaj »zgodovinarsko korektnega« z veliko pisanja in le nekaj ilustracij. A sem se odločil za nekaj drugačnega (novega), ker sem imel veliko arhivskega materiala (zapisnikov, letakov, časopisnih člankov), sem to skušal koristno izkoristiti – tudi z novimi tehnološkimi možnostmi! Pri dokumentih, ki imajo več vsebine v digitalni obliki, je zelena oznaka / CELOTA-PDF/

Poleg osnovne oblike knjige v PISNI obliki bo obstajala tudi DIGITALNA verzija, ki bo lahko zaradi nadaljnjih povezav tudi obsežnejša ter bogatejša. S klikanjem na označene povezave bo bralec lahko dobil še veliko več podrobnejših

vsebin, predvsem v obliki PDF datotek (in morda tudi kakšnih večpredstavnih).

Večje število kopiranih citatov (člankov) sem namerno vključil tudi zato, da ohranim občutek in jezik tedanjega časa. Res pa je, da ob tem nisem popolnoma »korektno« uporabljal bibliografskega navajanja virov, vendar upam, da mi citirani avtorji in izdajatelji tega ne bodo zamerili.

Največ zunanjih virov sem uporabil iz naslednjih publikacij: (Tedanja) Demokracija, Slovenec, Delo, Večer, Dnevnik. ■

S pomočjo dodanega seznama omenjenih oseb bo bralec lahko ugotovil (ali si potrdil):

- **KDO je bil za demokratizacijo in kdo za ohranitev totalitarnega sistema.**
- **KDO je bil za samostojno Slovenijo in kdo za Jugoslavijo.**
- **KDO si je želel, da bi plebiscit uspel in kdo bi rajši videl, da, ne bi.**
- **KDO je bil v Demosu iz prepričanja in kdo iz preračunljivosti.**
- **KDO je začel rušiti Peterletovo vlado.**
- **KDO je rušil Demos in kdo ga je branil.**
- **KDO je bil za bolj demokratičen volilni sistem in kdo za sedanje stanje.**
- **KDO je bil pravi desničar in kdo le, dokler je pričakoval od tega koristi.**

